

voorbereid door Leo van Driel en Fokke de Vries

Inleiding

Vandaag gaat het over Eckhart. Nou dat vroeg veel voorbereiding en lezen.

Van Meister Eckhart, die leefde van 1260 tot 1328, zijn preken en verhandelingen in oude handschriften overgeleverd, deels in het Duits en deels in het Latijn. Een gedeelte is in het Nederlands vertaald.

Het zijn geen eenvoudige teksten, want 700 jaar oud, maar toch lezenswaardig en boeiend. Eckhart von Hochheim, later bekend als Meister Eckhart behoorde tot de orde van de Dominicanen (predikheren). Hij promoveert in Parijs als theoloog en filosoof, toen de beroemdste universiteit van Europa. Hij is prior van het klooster in Erfurt (Thüringen), doceert in Keulen, reist veel rond en heeft grote invloed door zijn preken en verhandelingen. Hij is een origineel theoloog. Hij is onder meer bekend doordat hij van mening is dat het menselijke denkvermogen tekortschiet om een volledig begrip van God te hebben. God is groter dan het denken van een mens. Wij kunnen er maar beter het zwijgen toe doen, dan te verkondigen hoe God is. God blijft een onvatbaar groot mysterie. Het brengt hem ook in problemen met het kerkelijk leergezag want een aantal (zeventien) van zijn opvattingen worden als ketters aangeklaagd. Een jaar voor de uitspraak hierover overlijdt Eckhart (waarschijnlijk in Avignon).

Vandaag wil ik in deze viering een preek van Eckhart belichten om zo een aantal aspecten van zijn theologie te laten zien. De preek gaat over: iemand bereidde een grote avondmaaltijd. Een stukje tekst uit het evangelie van Lukas 14:16. We zullen het straks horen.

Tenslotte: Was Eckhart een mysticus? Dat hangt er vanaf hoe je dat begrip invult. Eckhart streeft niet op de manier van de minnemystiek naar een innerlijke vereniging van zijn ziel met God. Hij zoekt wel naar wegen om tot een levend geloof te komen. Hij beschouwt gehoorzaamheid aan wat God van ons vraagt en het eigen ego tot zwijgen brengen, wel als de eerste stap. Ieder moet zich oefenen in een deugdzaam leven. Die toewending naar God in het gebed is noodzakelijk, maar niet iedereen wordt op dezelfde wijze door God geroepen. Denk daarom niet dat je het niet goed doet, als je niet beproefd of gemarteld wordt als een heilige. Noch dat je het wel goed doet, als je je niet geroepen voelt en je denkt dat het allemaal niets uitmaakt hoe je gelooft. Hoe moeilijk het ook is om iets van God te begrijpen, voor Eckhart is God wel een liefdevolle en bepalende kracht in het leven.

Lezing: [Lukas 14:11-24](#)

Overweging   Een mens bereidde een grote avondmaaltijd

Iedere vorm van egoïsme, van zichzelf op de eerste plaats stellen, is een onoverkomelijke hindernis voor toegang tot het koninkrijk van God. Juist een mens, die je het niet terug kan geven, moet worden verzorgd. Dat is wat deze uitspraken en deze gelijkenis van Jezus ons voorhouden in de voorgelezen teksten. Voor mij zou die kern van zo'n tekst de leidraad vormen voor een uitwerking, een preek. Voor mij staat wat zo'n tekst ons te zeggen heeft, centraal in wat ik in een preek naar voren wil brengen. Maar Eckhart pakt het anders aan.

Eckhart houdt deze preek op Witte donderdag. Ik volg de lijn van zijn preek, maar kort hem een beetje in zonder de lijn in zijn preek te verliezen.

Hij preekt: Een mens bereidde een avondeten, een grote avondmaaltijd.

Voor een avondmaaltijd nodigt men belangrijke en aardige mensen uit en heel vertrouwde vrienden. Vandaag viert de christenheid de dag van het Avondmaal dat onze Heer zijn discipelen, zijn vertrouwde vrienden bereidde, toen Hij hun zijn heilig lichaam tot spijze gaf.

Een tweede aspect van het avondmaal: voor het avond wordt is er een morgen en middag geweest. In de morgen gaat het goddelijk licht op in de ziel en in de middag klimt de ziel op in het licht, dan volgt de avond.

Wanneer het licht wegvalt, wordt het avond. Wanneer de hele wereld van de ziel afvalt, komt de ziel tot rust, wordt het avond. (een mens sterft op aarde) De heilige Gregorius zegt: Na het avondeten volgt er geen andere maaltijd meer. Wanneer de ziel gevoed is en het vonkje van de ziel grijpt het goddelijk licht, dan zoekt het niets meer buiten zich en houdt zich geheel aan het goddelijk licht. En Augustinus zegt: Heer, neemt Gij U van ons weg, geef ons dan een ander U, aan niets hebben wij voldoende dan aan U, want wij willen enkel U. Als God en mens nam onze Heer zich van zijn discipelen weg, toen hij stierf en werd begraven. Maar op een andere manier en in een andere vorm gaf Hij zich aan hen weer als God en mens. Zoals met iets heel heiligs, dat laat men niet zomaar aanraken; met sluit het in een kristal of hult het in iets anders. Zo deed onze Heer toen Hij zich gaf in een ander "zich", een andere gestalte. God geeft zich in het Avondmaal aan zijn lieve vrienden tot spijze. Augustinus had er eerst een afkeer van. Toen sprak in de geest een stem tot hem: Ik ben een spijze der groten; groei, neem toe, eet mij. Jij verandert mij niet in jou, maar jij wordt veranderd in mij.

Zoals de spijs en de drank die ik tot me nam, tot één lichaam worden in mijn lichaam. Zo neemt ook de Heilige Geest het vonkje van de ziel op en draagt het naar boven in het vuur van de liefde. Daar wordt het omhoog gedragen in het licht, in de oorsprong en zo wordt het één met God en is zo meer één met God dan de spijs één is met mijn lichaam. Wie deze spijze met angst ontvangt, vindt er niet werkelijk smaak aan. Maar je moet haar met liefde ontvangen.

Daarom staat er: Een mens bereidde een groot avondmaal. Die mens heeft geen naam, die mens is God. God heeft geen naam. Een heidens leermeester zegt dat geen tong die uit kan spreken, vanwege de zuiverheid en grootheid van God. Daarom spreken we in gelijkenissen. Daarom kan over God niets wezenlijks gezegd worden, want boven God is niets, noch heeft God een oorzaak. De schepselen zijn er te onbeduidend voor om God te openbaren, vergeleken met God zijn we een niets. Dionysius zegt: Allen die een uitspraak over God willen doen hebben ongelijk, want over God kan geen uitspraak gedaan worden. Daarom zegt David Wij moeten dit licht zien in uw licht.

Lukas zegt: een mens. Hij is één en is een mens, en Hij is aan niemand gelijk.

Aldus Eckhart. Ik breek hier zijn preek af. Ik hoop dat jullie hierdoor een indruk hebben van de manier waarop hij preekt. Ik wil er graag nog wat over zeggen.

Ik vind zijn preek verrassend. Hij begint met het openingszinnetje van de gelijkenis en bouwt daar al een hele uitleg op. Het heeft een heel goede opbouw, woorden die eerst even klinken worden weer opgepakt en verder uitgewerkt.

Eckhart is van mening is dat het menselijke denkvermogen tekortschiet om een volledig begrip van God te hebben. De mens is niet gering in de ogen van Eckhart, maar God is groter dan het denken van een mens. Wij kunnen niet voorspellen of weten hoe God handelt, of zou moeten handelen; wat God afkeurt of toelaat. Wij kunnen er maar beter het zwijgen toe doen, dan te verkondigen hoe God is. God blijft een onvatbaar groot mysterie. Ook al is God liefde, zijn liefde gaat soms langs vreemde paden. Zoals wij de nazi-misdaden in de Holocaust niet kunnen begrijpen en niet kunnen rijmen met hoe wij God zien, en met stomheid zijn geslagen, zo denk ik dat Eckhart met stomheid is geslagen als hij de wereld overziet en zich afvraagt hoe God de wereld regeert.

Zo maakt Eckhart ruimte voor wat vreemd is. Hij bestrijdt de hoogmoed dat wij uit naam van de God Gods vijanden te lijf gaan, want als wij God niet kunnen begrijpen, hoe weten wij dan wie Gods vijanden zijn? Het zijn ónze vijanden en wij verdrukken en vervolgen hen.

En zo komt toch de kern van de tekst onuitgesproken weer aan de orde: Iedere vorm van egoïsme, van zichzelf op de eerste plaats stellen, is een onoverkomelijke hindernis voor toegang tot het

koninkrijk van God. Juist ieder mens, die je het níet terug kan geven, daar moet je voor zorgen. Ook als het een vreemdeling is, of je vijand.

Zegen

Wij zijn geroepen.

De maaltijd is al gereed.

Wees dan bereid te gaan.

Nodig ieder uit die hongert.

Er is brood en wijn, genoeg voor allen.